

Zdrowotność drzew w starych sadach w gminie Komańcza

**Ewa Mirzwa-Mróż¹, Roman Bzdyk², Elżbieta Żygała³, Maja Niecikowska¹, Wojciech Wakuliński¹,
Marcin Wit¹, Elżbieta Paduch-Cichał¹, Kinga Kimic⁴, Emilia Jabłońska¹**

¹Zakład Fitopatologii, Katedra Ochrony Roślin, Instytut Nauk Ogrodniczych,
SGGW w Warszawie, ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa

²Urząd Gminy, Komańcza 166, 38-543 Komańcza

³Arboretum i Zakład Fizjografii w Bolestraszcach, Bolestraszyce 130, 37-722 Wyszatyce

⁴Katedra Architektury Krajobrazu, Instytut Inżynierii Środowiska, SGGW w Warszawie,
ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa

e-mail: ewa_mirzwa_mroz@sggw.edu.pl

W krajobrazie Polski coraz rzadziej spotyka się tradycyjne sady jabłoniowe, w których rosną, wysokopienne drzewa na silnie rosnących podkładkach (Fot. 1). Stare odmiany jabłoni charakteryzują się naturalną odpornością na mróz, szkodniki i choroby, a drzewa o rozłożystych koronach stanowią naturalną ochronę gleb przed erozją wietrzną i wodną.

Fot.1. Pozostałości tradycyjnego sadu jabłoniowego w Gminie Komańcza (Fot. Mirzwa-Mróż E.)

Celem przeprowadzonych badań było przeprowadzenie inwentaryzacji rosnących w sadach gminy Komańcza drzew jabłoni i grusz i określenie ich zdrowotności.

Materiały i Metody

Pozostałości po tradycyjnych sadach jabłoniowych obserwowano na terenie gminy Komańcza (obszary oznaczono jako Jawornik 1 i Jawornik 2) (Rys. 1 i 2), gdzie zachowało się około 100 drzew jabłoni stanowiących pozostałość po nieistniejących już sadach.

Inwentaryzację przyrodniczą wykonali pracownicy Arboretum i Zakładu Fizjografii w Bolestraszczykach. Zinwentaryzowano 21 drzew jabłoni i 5 drzew grusz. Obserwowano wybrane cechy ich pokroju i owocowania oraz identyfikowano uszkodzenia mające wpływ na odbiór wrażeń wizualnych. Ocenę zdrowotności drzew jabłoni wykonali pracownicy Zakładu Fitopatologii SGGW w Warszawie. Analizę mykologiczną przeprowadzono przy użyciu mikroskopu stereoskopowego (SZ11Olympus) i świetlnego (BX50 Olympus).

Rys. 1. Jawornik 1 (www.geoportal.gov.pl) (Kimic. K)

Rys. 2. Jawornik 2 (www.geoportal.gov.pl) (Kimic. K)

Wyniki

- Wszystkie 5 drzew grusz oznaczono jako spontaniczne siewki. Wśród 21 drzew jabłoni 3 drzewa oznaczono jako odmiany szlachetne (Krótkonóżka Królewska, Kronselska i Grochówka), 4 drzewa jako jabłoń dzika i 8 drzew jako spontaniczne siewki. Pozostałych 6 drzew wymaga dalszych obserwacji.
- Makroskopowe obserwacje 21 zinwentaryzowanych drzew jabłoni wykazały, że 20 drzew było porażonych przez grzyby. Najmniejsze porażenie zaobserwowano na drzewie nr 16, na którym odnotowano tylko pojedyncze plamy brudnej i kropkowanej plamistości jabłek. Objawy tych chorób obserwowano na jabłkach u większości zinwentaryzowanych drzew (Fot. 2).
- Na wszystkich 5 drzewach gruszy odnotowano białą plamistość liści gruszy oraz brudną i kropkowaną plamistość gruszek. Natomiast parch gruszy i rdza gruszy wystąpiły jedynie u 2 drzew.
- Na owocach drzew nr 10 i 17 wystąpiła głównie kropkowana plamistość.

Fot. 2. Objawy brudnej (a) i kropkowanej (b) plamistości jabłek (Fot. Mirzwa-Mróż E.)

Wyniki cd.

- Objawy parcha jabłoni o różnym nasileniu na liściach i owocach zanotowano u 17 zinwentaryzowanych jabłoni, z wyjątkiem drzew nr 9, 12 i 13.
- U jabłoni z nr 6, 7, 20, i 14 obserwowano patogena z rodzaju *Colletotrichum*. Brudną i kropkowaną plamistości jabłek, parcha jabłoni oraz patogena z rodzaju *Colletotrichum* zanotowano na drzewach z nr 6, 7, 20, i 14.
- Stworzono kolekcję izolatów sprawców brudnej i kropkowanej plamistości jabłek (uzyskano łącznie 127 izolatów: 98 z jabłek i 29 z gruszek).

Wnioski

- Wybrane drzewa mogą być źródłem zrazów służących do odtworzenia sadów starych odmian jabłoni w Komańczy
- Drzewa jabłoni odznaczające się słabą podatnością na porażenie przez różne patogeny sugeruje się przebadać pod kątem obecności w nich genów odporności na ważniejsze patogeny jabłoni.

Fot. 3. Fragment sadu – zbliżenie
(Fot. Mirzwa-Mróz E.)